

Kristín Eiríksdóttir (Island)

Narozena 1981, básnířka, prozaička, dramatička, výtvarnice. Její prvotina, *Kjötbærinn* (Masné město), balancuje na pomezí poezie a prózy. První román, *Hvítfeld – fjölskyldusaga* (2012, Hvítfeldovi – příběh jedné rodiny), pojednává nefunkční mezigenerační vztahy. Za svou v pořadí sedmou knihu, prózu *Elín, ýmislegt* (Elín, různé, 2017), získala Islandskou literární cenu a byla nominována na Cenu Severské rady za literaturu. Autorčin styl se vyznačuje výraznou obrazností, uměním sdělovat nevyřčené a schopností modelovat hutnou, téměř hmatatelnou atmosféru. „Nevím, jak bych mohla být umělkyní a vyhýbat se brutalitě,“ říká. „Kde bych pak brala inspiraci?“

úryvky přeložily Martina Kašparová a Marta Bartošková

z knihy **Elín, různé** (Elín, ýmislegt)

přeložila Martina Kašparová

Moje ruce nebudou nikdy čisté, ne o moc víc než stará vana. Nehty mám ostříhané co možná nejvíc nakrátko, ale chemikáliím se podařilo prožrat mrtvou kůží až do kosti. Jako by chyběl smalt.

Když říkám kost, myslím tím nehet, protože nehet je vlastně taková kost. Anebo roh, to je možná lepší výraz, každopádně to vypadá, že se některé látky dokážou spojit s bílkovinou, z níž je nehet tvořený. Když říkám mrtvou kůží, myslím tím jednoduše nejsvrchnější vrstvu pokožky. To jsou totiž pouze mrtvé buňky.

Pod ní je vlastní kůže a pod ní podkožní vazivo.

Život.

Moje ruce působí špinavě. Ve skutečnosti jsou čisté. Jsou suché důsledkem častého mytí a chladu. Hrubé důsledkem častého používání. Velké a silné, protože takové už ruce v mém příbuzenstvu jsou. Stejně jako jsou nohy mých příbuzných krátké. To abychom se nemuseli příliš ohýbat k zemi, a prsty na nohou máme tlusté. Chodidla plochá pod tíhou svalstva, jež neseme na těch krátkých nohou. V těch velkých rozpažených rukou.

Jmenuju se Elín Jónsdóttir. Jsem dcera Guðrún a Jóna. Ročník narození 1946. Datum narození 9. ledna. Guðrún a Jón zemřeli. Už dávno. Nejsem ničí matka.

Vyrábím rekvizity, nejsem spisovatelka. Tyto dvě činnosti se možná v leccm podobají, ale ve spoustě jiných ohledů se nepochobají vůbec. Abych tohle napsala, musela jsem sedět nehnutě a použít ruce, až mi z toho otekla celá záda.

Prstoklad neumím, a tak píšu jen ukazováčkem na levé ruce a prostředníčkem a prsteníčkem na pravé. Pohled upírám střídavě na klávesnici a na obrazovku a pak se něco stane. Mysl se vzdálí od látky, opustí dílo, bloumá kdesi u stropu.

Tohle jsem se rozhodla sepsat, protože jinak to nikdo neudělá – dost předvídatelný závěr. Nespravedlnost tohoto příběhu je ovšem vedlejší; je tam, protože nespravedlnost je všude. Je součástí našich příběhů, protože je součástí nás.

Když použiju slovo nás, jako bych lhala. Možná když ho vyslovím častěji. Zas a zas.
Začne mi připadat pravdivé?

NÁS.

Říkám ho jen proto, abych unikla zodpovědnosti, mluvím sama o sobě, ale snažím se vás stáhnout s sebou. Nespravedlnost je tady, v mém nitru, a proto o ní mluvím, není u vás.

U VÁS.

Má úcta k VÁM se nesčetněkrát rozplyne, rozloží a zmizí, znovu se objeví a roztříští se. V každém rozboru jsou stovky rozborů a všechny jsou špatně. Všechny jsou správně. Nic z toho, co děláte, není špatně. Všechno, co děláte, je hrůza.

Což je pádný důvod k tomu, že tenhle příběh nikdo nenapíše, protože tohle není příběh. Jen pokus pospojovat znaky, které se ke mně donesly ve stavu bdělosti i ve snu. Nebojte se, nechystám se vás uspat sny, jen jsem si díky těm znakům uvědomila, že mozek není věc, že je nedotknutelný.

A že totéž platí o všech věcech a o tom je tenhle příběh.

Ale ne o dívce.

Která se jmenuje Ellen.

z knihy **Nádobíčko**

přeložila Marta Bartošková

VILLA

Na plátně běží závěrečné titulky s desítkami jmen těch, kdo se na tvorbě filmu podíleli. Jména tvůrců a přátel, kteří si zaslouží poděkování, názvy firem. Když v sále rozsvítí, sedím na pódiu sama. V obecnstvu panuje známá atmosféra prosycená smrkáním, vzdechy a nelibostí. Diváci mají zarudlé oči a není jim do smíchu, zato moderátorka, která je stejně jako celý festival švédské provenience, vypadá, že jí film nic neřekl. Na sobě má bílou košili, tmavomodrý oblek a bílé, novotou zářící plátěny. Má bystrý pohled a mezi jednotlivými větami tiše huhlá: ééé. Na úvod se představí. Jak asi všichni přítomní vědí, jmenuje se Sara Hults a je jednou z organizátorek festivalu dokumentárních filmů, který se letos zaměřil na režisérky. Vzápětí pochválí můj film a odrecituje výčet všech ocenění, která jsem za něj obdržela.

Pak představí mě. Jsem Islandanka, jmenuju se Villa Dúadóttir, studovala jsem na Islandské filmové akademii, kde nyní učím a zároveň působím jako lektorka scénaristiky na katedře tvůrčího psaní Islandské univerzity. Dimmi je můj první celovečerní dokumentární film. Vyměníme si se Sarou pohled a ona sklouzne očima k papírům, jež drží v ruce. Vyschne mi v ústech, loknu si vody a když polknu, v reproduktorech to zašumí.

Sara se mě zeptá, jak jsem přišla na téma svého filmu:

Na velrybáře.

Dva tisíce dvanáct. V roce, kdy jsem oslavila třicáté druhé narozeniny a můj syn Haki páté, jsem absolvovala filmovou akademii. Při studiu jsem si přivydělávala v baru a Hakiho často hlídala Heiður, moje máma. Ať jsem ale pracovala sebevíc, peníze mi většinou došly dávno před výplatou. To jsme pak chodili na večeri k Heiður a ona mi přilepšovala menšími částkami, bez řeči mi je vkládala na účet, protože Heiður peníze nepůjčovala, ona mi je dávala. Když jsem dostudovala, nastoupila jsem na plný úvazek do baru v jednom hotelu v centru Reykjavíku a neměla jsem potuchy, jak to mám zaonačit, aby ze mě byla režisérka.

Do baru k nám většinou chodili jen hoteloví hosté, tu a tam se sem ale zatoulalo i pár Islandanů, většinou se chtěli někam zašít. Jednou večer se tam objevil právě takový pár: vyzáblý kluk s podřobaným obličejem a brýlemi jako sklenice od jogurtu a od pohledu nervózní holka, prakticky ještě děcko. Objednali si na baru a já jim nabídla, aby se posadili, řekla jsem, že jim pití přinesu v cukru letu. Uvelebili se hned u sloupu obloženého dlaždicemi za ohromným fikusem. Kluk se natočil tak, aby na mě viděl skrz listy. Cítila jsem na sobě jeho pohled, pořád jsem se kontrolovala a dávala si pozor, abych se nedívala jeho směrem. Dívka zanedlouho odešla a když jsem sklidila ze stolu jemu, objednal si další pivo a panáka vodky, načež se zeptal, jestli si na něj nevzpomínám. Sundal si brýle a zamžoural na mě.

„To nic,“ uklidňoval mě, když jsem se zatvářila rozpačitě.

„Uf, já si obličej prostě nepamatuju,“ omlouvala jsem se a vysvětlila mu, že můj mozek obličej neregistruje, že trpím zvláštním syndromem. Sice jsem o něm četla, ale nevěděla jsem, jestli se projevuje tak jako u mě. Odjakživa u mě nebylo normální, jak špatnou paměť na

obličejů mám, a také mi dělalo potíže se lidem dívat do tváře. Má-li si člověk něco zapamatovat, musí to nejdřív vidět.

„Jednou jsi mi to napsala do modrého sloupečku, i když jsem si kupoval červený, pamatuješ?“ připomněl mi a v tu chvíli vystoupil z mlhy. Puberták, štamgast v obchodě u Gummiho ve čtvrti Vogahverfi, kde jsem pracovala, sama ještě nedospělá, jen o málo straší než on. Zarazila jsem se, když mi to došlo, on se ale jen zasmál a prohlásil, že aspoň nedělám, jako když ho neznám, a že je to fajn. Řekl to srdečně a chvíli se mi zdálo, jako by byl herec ve filmu vyprávějícím o celém životě hlavní postavy a namísto toho, aby na druhou polovinu filmu najali starší herce, nalíčili ty mladší jako starce. Jako by nabyté zkušenosti a všechno, co na něm zanechaly prožité roky, bylo něco, co se ho netýká a co mu někdo jen nalepil na tvář.

„Hulíš ještě?“ zeptal se a já na to, že ne, sekla jsem s tím před šesti lety, když jsem otěhotněla s Hakimem, ale přesto jsem s ním vyšla ven a poprosila kolegu, aby to na baru vzal za mě. Bylo to zkraje léta, byl jasný večer prosycený hlučnými hlasy, výbuchy smíchu a ozvěnou taneční hudby. Posadili jsme se na lavičku, on si ubalil cigaretu a zapálil si, povídal mi o sobě a přitom se na nic neptal a ani jeden z nás se nezmínil o mlze, ze které se Dimmi vynořil, o naší společné minulosti. Tabák byl říznutý trávou a já měla chuť si odsednout, abych se štiplavému pachu vyhnula, ale rozhodla jsem se, že to vydržím. Taky jsem si dřív balila, a i když jsem byla ráda, že mám ten zlozvyk za sebou, chybělo mi všechno to hraní kolem. Řekl, že pracuje na velrybářské lodi a já měla co dělat, abych zamaskovala zhnusení.

„Jednou jsme ulovili plejtváka s mládětem v bříše,“ začal provokovat, „a jak jsme mu rozřízli břicho, mládě se vyvalilo ven, ještě se mrskalo.“

„Uf. A co jste dělali?“

„Normálně jsme ho zabili, pak si ho odvezli dánský vědci. Stává se to často. Klasika.“ Vzpomněla jsem si, že jsem před pár týdny u Heiður v kuchyni četla článek o tom, že dočasně povolili lov velryb, prý k vědeckým účelům. Jestli mě paměť neklamala, byla tam i fotografie obří velryby grónské, kterou ulovili a táhli k pevnině. Pár rádobydrsných rybářů s úšklebkem na rtech. Vybavila jsem si, jak jsem prohlásila, že je to odporné. Naivně jsem si myslela, že jsou ta zvířata chráněná. Máma se mnou souhlasila. Přitáhla si noviny k sobě, prohlédla si fotografie a utrousila, že velryby jsou pro pracháče něco jako pro nás sněhokuři, co lovíme v zimě. Předražený lov pro potěšení. Já se jen zasmála a dál jsem se nevyptávala. Asi tím chtěla říct, že ti, komu vláda povolila lovit vůbec největší mořské tvory, jsou zazobaná elita a že se velrybí maso i tuk prodává jen těžko, a tak se lov nevyplatí.

Když Dimmimu přestal joint chutnat, zapálil si camelku, pokuřoval a vyprávěl mi o životě na moři a velrybím mase, prý je tak čerstvé, že se člověku ještě škube na jazyku. Zachechtal se a vtom jsem dostala ten nápad a hned to vyhrkla nahlas.

„Smím o tobě natočit dokumentární film?“ Zatvářil se zaskočeně. Zmlkl a s údivem se na mě zadíval. „Proč by to někoho zajímalo?“ chtěl vědět. Odpověděla jsem, že uvidí, a on slíbil, že si to nechá projít hlavou, hned cestou zpátky do baru ale souhlasil.

„Jasně, že o mě natočíš film,“ prohlásil nečekaně rozjařeně, vzal mě kolem ramen a přitáhl si mě k sobě; ucítila jsem jeho vůni a ke svému údivu jsem zjistila, že mi není nepříjemná.